

POLJOPRIVREDNI FAKULTET UNIVERZITETA U SARAJEVU
The Faculty of Agriculture of the University of Sarajevo
Die Landwirtschaftliche Fakultät der Universität in Sarajevo

N. Mičić, Z. Čmelik, G. Đurić, Dž. Jarebica

ORNAMENTIKA EGZINE POLENA AUTOHTONIH ŠLJIVA BOSNE

**THE ORNAMENT OF POLLEN'S EXINE AS THE PROBABLE BASE FOR
THE LOCAL VARIETIES OF THE PLUM IN BOSNIA**

Posebni otisak: Radovi Poljoprivrednog fakulteta, god. XXXVII, br. 41.

Reprint from the Works of the Faculty of Agriculture of the University
of Sarajevo, Vol. XXXVII, No. 41.

Sondernabdruck: Arbeiten der Landwirtschaftlichen Fakultät der Universität
in Sarajevo, Jahrg. XXXVII, No. 41.

Sarajevo, 1989.

UDK 634.22:638.138.1

ORNAMENTIKA EGZINE POLENA AUTOHTONIH ŠLJIVA BOSNE

Mr NIKOLA MIĆIĆ, mr ZLATKO ČMELIK, GORDANA ĐURIĆ,
dr DŽEVAD JAREBICA,
Poljoprivredni fakultet, Sarajevo

Naučni rad — Scientific paper. Primljeno — Received 20. 2. 1989.

U V O D

Proučavanje anatomske-morfoloških karakteristika vegetativnih i generativnih organa autohtonih šljiva Bosne, u cilju njihove botaničke sistematizacije (Kapetanović, 1972), pokazala su da morfološke raznolikosti ovih šljiva onemogućavaju njihovu podjelu na manje sistemske jedinice od vrste *Prunus domestica* L. Ova konstatacija saglasna je i sa gledištima drugih autora (Röder, 1940; Crane, 1949; Rybin, 1951), prema kojima vrsta *Prunus domestica* L. predstavlja veliku grupu kulturnih evropskih šljiva zajedničkog hibridnog porijekla, koju nije moguće precizno podijeliti na manje taksonomske jedinice.

U posljednje vrijeme, razvijanjem tehnike skanirajuće lektorske mikroskopije (SEM), mogućnosti morfoloških proučavanja značajno su unapređene. Posebno su se proučavanja morfoloških karakteristika polena SEM-om pokazala veoma korisnim u taksonomiji biljaka.

Prva istraživanja strukture ornamentike egzine različitih vrsta i sorti voćaka SEM-om pokazala su da je na osnovu ornamentike egzine moguće determinisati i vrste i sorte voćaka (Fogle, 1977a, 1977; Maas, 1977). Kasnijim istraživanjima, međutim, isključena je mogućnost determinacije sorti samo na osnovu ornamentike egzine, a mogućnosti determinacije konstatuju se samo na nivou vrste (Marcucci et al, 1984; Wetzstein i Sparks, 1985; Mičić et al., 1987, 1988a, 1988b; Hauluk i Holtzhausen, 1988).

Istovremeno proučavanja ornamentike egzine SEM-om u više različitih vrsta i rodova voćaka pokazuju različite rezultate. Naime, ova

istraživanja pokazuju da je determinacija različitih vrsta roda *Malus* (Martens i Fretz, 1984) i *Pyrus* (Westwood i Challice, 1978) samo na osnovu strukture ornamentike egzine ograničena, i nužno je da se kombinuje sa drugim mikrološkim pokazateljima. Ista proučavanja u različitim vrsta roda *Vaccinium* (Goldy et al., 1984), međutim, pokazala su se korisnim za taksonomiju i vrsta i međuvrskih hibrida, čime je interes za proučavanjem morfoloških karakteristika polena SEM-om povećan.

Cilj ovog rada je da prouči morfološke karakteristike polena, a posebno strukture ornamentike egzine trinaest autohtonih šljiva Bosne, kao i dvije standardne sorae šljive, i na osnovu toga ocijeni mogućnost njihove determinacije i grupisanja na niše sistematske jedinice.

MATERIJAL I METODE RADA

Komparativno istraživanje morfoloških karakteristika polena i strukture ornamentike egzine trinaest autohtonih šljiva Bosne (havača, miškovača, slatkulja, ružica, smokvica, loparska, kavrašica, vlahinja, prskulja, kaurka, sisača, zelenika i banjalučka bjelica) i dvije standardne sorte (požegača i stenli) iz dvadesetosmogodišnjeg zasada na Šipu — Slatina kod Sarajeva, izvršeno je u toku 1984. godine skanirajućim elektronskim mikroskopom Cambridge Stereoscan 150 MK 2.

Cvijetovi iz kojih je izdvajan polen uzimani su u fenofazi bijelog balona i u papirnim kesama dopremani u laboratoriju za biološka istraživanja Instituta za voćarstvo i vinogradarstvo Poljoprivrednog fakulteta u Sarajevu. Cvijetovi su u zatvorenim kesama ostavljeni 24 sata u staklari da se prosuše. Nakon toga izvršeno je vađenje antera, koje su potom ostavljene na pergamentnom papiru da se prosuše i rasprsu. Odmah po oslobađanju polena iz antera izvršeno je njegovo prosijavanje u petri kutije u kojima je polen dodatno prosušen i do analize čuvan u eksikatoru.

Priprema preparata za posmatranje pod SEM-om izvršena je na slijedeći način:

— Na nosač objekta mikroskopa postavljen je dvoslojni transparentni selotejp na koji je potom četkicom nanesen polen;

— Prekrivanje polena slojem zlata debljine 60—70 μm izvršeno je u struji argona u evaporatoru.

Analizirana su samo očuvana (cijela) polenova zrna, jer uslijed visokog podpritiska u komori SEM-a sva nedovoljno pripremljena polenova zrna kolapsiraju.

Osmatranja i snimanja polenovih zrna vršena su pri povećanjima od 200 do 5000 puta.

Prebrojavanje tektatnih perforacija i broja grebenova vršeno je na 20 do 30 polenovih zrna na 50 μm^2 u srednjem dijelu zrna — između polova.

